

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W KRAKOWIE

LKR. 410.13.2.2024

Paweł Dzięgielowski
Nadleśniczy
Nadleśnictwo Brzesko
Jadowniki, ul. Brzeska 59
32-800 Brzesko

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/094 Adaptacja gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Brzesko ¹ , Jadowniki ul. Brzeska 59, 32-800 Brzesko
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Dzięgielowski, Nadleśniczy, od 15 czerwca 2021 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Mariusz Suma, Nadleśniczy, od 30 lipca 2019 r. do 15 czerwca 2021 r. Zdzisław Kamiński, Nadleśniczy, od 16 października 1992 r. do 29 lipca 2019 r. (akta kontroli str. 1101-1105)
Zakres przedmiotowy kontroli	Prowadzenie gospodarki leśnej
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 do dnia zakończenia kontroli (8 października 2024 r.), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mogących mieć wpływ na ocenę realizacji kontrolowanej działalności
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	1. Wojciech Zdasień, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/90/2024 z 20 czerwca 2024 r. 2. Barbara Antkiewicz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LKR/137/2024 z 8 października 2024 r. (akta kontroli str. 1, 1370-1371, 1394-1395)

¹ Dalej: *Nadleśnictwo*.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK pozytywnie oceniła prowadzenie przez Nadleśnictwo, w okresie objętym kontrolą, gospodarki leśnej z uwzględnieniem potrzeby dostosowania jej do zmian klimatycznych.

UZASADNIENIE OCENY OGÓLNEJ

W Nadleśnictwie prawidłowo i konsekwentnie dokonywano zmian w prowadzonej gospodarce leśnej w związku z występującymi i prognozowanymi zmianami klimatycznymi. Doprowadziło to m.in. do modyfikacji składu gatunkowego drzewostanu w okresie realizacji Planu Urządzenia Lasu na lata 2014-2023⁴. Drzewostany określane jako wrażliwe na zmiany klimatu, w szczególności sosnowe, były zastępowane gatunkami bardziej odpornymi, w których dominował buk, a wymiar tej przebudowy stanowił ok 9% powierzchni leśnej Nadleśnictwa. Zjawiskiem pozytywnym był także wzrost miąższości⁵ wszystkich drzewostanów w tym okresie o ok. 5 punktów procentowych oraz zwiększenie udziału lasów ochronnych w drzewostanie z 79,3% do 90,5%, tj. o ok. 11,2 p.p. Za przykład dobrej praktyki NIK uznała tworzenie obiektów mikroretencji⁶ na terenie Leśnictwa Okocim. Pozytywnie należy ocenić fakt zaplanowania przez Nadleśnictwo w perspektywie inwestycyjnej 2025-2028 działań w ramach kompleksowego projektu adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich⁷ o wartości 4 950 tys. zł.

Pracownicy merytoryczni Nadleśnictwa byli w sposób należyty przygotowani do realizacji zadań z zakresu gospodarki leśnej w zmieniających się uwarunkowaniach klimatycznych, poprzez uczestnictwo w różnorodnych szkoleniach obejmujących zagadnienia z tym związane, w tym w szkoleniach z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu.

Nadleśniczy w sposób rzetelny i skuteczny prowadził działania zmierzające do przejęcia w zarząd Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe⁸ gruntów Skarbu Państwa⁹ oraz nabywał grunty na cele prowadzenia gospodarki leśnej. Łącznie w okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo przejęło w zarząd PGL LP grunty SP o łącznej powierzchni 9,1802 ha oraz nabyło nieruchomości o łącznej powierzchni 9,21 ha.

Nadleśnictwo spełniało wymagania ochrony przeciwpożarowej lasów, w szczególności poprzez opracowanie i coroczne uaktualnianie dokumentu *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu*, oraz wywiązywało się z obowiązku, o którym mowa w § 39 ust. 2 pkt 2 i 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: *PUL 2014-2023*.

⁵ Suma miąższości wszystkich drzew w drzewostanie mierzona w metrach sześciennych, źródło: <https://www.lasy.gov.pl/pl/edukacja/slownik/m/miazszosc-drzewostanu-zapasy-drzewostanu> [dostęp: 30 sierpnia 2024 r.].

⁶ Pod pojęciem *mikroretencji* w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym będą rozumiane wykonane przez Nadleśnictwo, systemem gospodarczym i beznakładowo, przy wykorzystaniu sprzyjającego ukształtowania terenu i dostępnych w pobliżu materiałów naturalnych, oczka wodne o różnej powierzchni (od kilkunastu do kilkudziesięciu m²), kałuże ekologiczne, średnie i małe zbiorniki retencyjne, kaskadowe zbiorniki, mające za zadanie utrzymywanie wody opadowej lub spowolnienie jej odpływu i inne małe obiekty o takim charakterze. Tworzenie tych obiektów wynikało z inicjatywy leśniczego Leśnictwa Okocim, w którym występowały szczególnie korzystne warunki terenowe dla realizacji takich obiektów.

⁷ MRG3.

⁸ Dalej: *PGL LP*.

⁹ Dalej: *SP*.

przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów¹⁰, tj. utrzymywało dojazdy pożarowe oraz drogi leśne pełniące funkcję takich dojazdów w stanie co najmniej dobrym oraz zapewniło wydajne punkty czerpania wody, spełniające warunki wymagane przepisami przywołanego wyżej rozporządzenia.

NIK pozytywnie oceniła realizację przez Nadleśnictwo wymagań dobrej praktyki w zakresie identyfikacji drzew dziuplastych, ich oznaczania i pozostawiania na powierzchniach, na których stosowano rębnie. Było to zgodne z wymogami określonymi w § 2 ust. 1 pkt 4 lit. a oraz § 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej¹¹.

W zakresie objętym kontrolą NIK, Nadleśnictwo prawidłowo i rzetelnie realizowało zalecenia wynikające z kontroli wewnętrznych i zewnętrznych, rozpatrywało wpływające skargi z zakresu objętego kontrolą oraz zrealizowało obowiązki informacyjne w formie zgodnej z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 września 2010 r. w sprawie wzoru oraz zawartości i układu publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie¹².

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przygotowanie organizacyjne

Opis stanu
faktycznego

Ogólna powierzchnia pozostająca w zarządzie Nadleśnictwa Brzesko wg stanu na 30 czerwca 2024 r. wynosiła 7 001,69 ha¹³, w tym 6 927,40 ha¹⁴ powierzchni leśnej.

(akta kontroli str. 864)

Udział siedlisk leśnych Nadleśnictwa był następujący: 92% – siedliska lasowe, czyli drzewostany z przewagą gatunków liściastych, 6% – siedliska borowe, czyli drzewostany z przewagą gatunków iglastych, najczęściej sosny i 2% – olsy i lasy łęgowe porastające żyzne, bagienne tereny¹⁵.

Skład powierzchniowy lasów Nadleśnictwa na 1 stycznia 2024 r. charakteryzował następujący rozkład głównych gatunków drzew lasotwórczych: 33,13% buk (wg stanu na 1 stycznia 2014 r. było 26,35%), 25,63% jodła (23,38%), 19,63% sosna (26,25%), 10,74% dąb (11,1%), 4,11% modrzew (4,37%), 3,03% olcha (2,81%), 1,15% brzoza (2,07%), 0,75% jawor (0,5%), 0,45% jesion (1,59%). Łączny udział ww. gatunków, wśród wszystkich gatunków drzew wymienionych w Planie Urządzenia Lasu na lata 2024-2033¹⁶, wyniósł 98,83%. Udział gatunków określanych jako szczególnie narażone na zmiany klimatyczne, tj. sosny, modrzewia, brzozy, jesionu oraz świerka, w ogólnym składzie gatunkowym drzew Nadleśnictwa spadł w okresie 2014-2023 z 34,50% do 25,55%, tj. o ok. 9 pp., natomiast udział gatunków określanych jako odporne na zmiany klimatu, tj. buka, dęba, jawora i jodły, wzrósł z 61,33% do 70,25%, tj. o ponad 8,9 pp.

(akta kontroli str. 1022, pliki 074 i 078)

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 822. Dalej: *rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów*.

¹¹ Dz. U. poz. 672; dalej: *rozporządzenie w sprawie dobrej praktyki*.

¹² Dz.U. Nr 186, poz. 1249.

¹³ Według PUL 2014-2023 – 6 977,29 ha – wzrost o 24,40 ha.

¹⁴ Według PUL 2014-2023 – 6 880,43 ha – wzrost o 46,97 ha.

¹⁵ <https://brzesko.krakow.lasy.gov.pl/pl/zasoby-lesne> [dostęp: 25 czerwca 2024 r.].

¹⁶ Dalej: *PUL 2024-2033*.

Rozkład drzewostanów wg klas wieku na 1 stycznia 2024 r. kształtował się następująco: grunty leśne niezalesione – 0,39% – 26,45 ha (wg PUL 2014-2023 stan na 1 stycznia 2014 r. – 0,14% i 9,97 ha), kl. I¹⁷ – 5,54% – 376,21 ha (3,96% i 267,58 ha), kl. II¹⁸ – 11,88% – 808,39 ha (9,28% i 627,01 ha), kl. III¹⁹ – 13,83% – 940,41 ha (16,17% i 1 092,72 ha), kl. IV²⁰ – 22,93% – 1 559,38 ha (24,32% i 1 643,58 ha), kl. V²¹ – 16,27% – 1 107,13 ha (17,87% i 1 207,37 ha) kl. VI²² – 4,78% – 325,29 ha (6,36% i 429,53 ha), kl. VII²³ – 1% – 67,89 ha (0,49% i 33,06 ha), kl. VIII²⁴ i wyższe – 0,22% – 14,64 ha (0,27% i 18,22 ha), klasa odnowieniowa – 22,89% – 1 557,04 ha (20,85% i 1 407,8 ha) i klasa do odnowienia – 0,27% i 18,29 ha (0,29% – 19,67 ha).

(akta kontroli str. 1022, plik 074)

Łączna miąższość drzewostanów (wszystkich gatunków) wyniosła wg stanu na 1 stycznia 2024 r. 2 364 337 m³, co stanowiło zwiększenie miąższości o 108 165 m³, tj. o 4,8%, w stosunku do stanu na 1 stycznia 2014 r. (2 256 172 m³). Na terenie Nadleśnictwa zostały utworzone cztery rezerваты przyrody: jeden leśny, dwa florystyczne oraz jeden przyrody nieożywionej o łącznej powierzchni 132,48 ha²⁵.

(akta kontroli str. 17-18 i 1022, plik 074, 078)

Według danych z PUL 2014-2023²⁶, powierzchnia lasów ochronnych w Nadleśnictwie wynosiła 5 359,33 ha (79,32% całkowitej powierzchni lasów), a lasów gospodarczych 1 265,03 ha (18,72%). Pozostałą część (132,15 ha, tj. 1,96%) stanowiły lasy rezerwatowe.

Według danych z PUL 2024-2033 powierzchnie te wynosiły odpowiednio: 6 155,27 ha (90,5% całkowitej powierzchni lasów – wzrost w stosunku do poprzedniego PUL o ok 11,3 p.p.), 513,37 ha (7,55% – spadek o ok. 11,2 p.p.) i 132,48 ha (1,95%).

(akta kontroli str. 1022, pliki 074, 078)

Zgodnie z informacją zawartą w PUL 2024-2033, w latach 2014-2023 dokonano przebudowy drzewostanów. W efekcie niezgodność drzewostanów z ich typami uległa w tym okresie zmniejszeniu z 557,76 ha do 172,48 ha, tj. o 385,28 ha, powierzchnia drzewostanów o częściowej niezgodności zmniejszyła się z 2 580,25 ha do 1 580 ha, tj. o 1 000,25 ha, a powierzchnia drzewostanów zgodnych z typami zwiększyła się z 3 608,53 ha do 5 022,19 ha, tj. o 1 413,66 ha.

(akta kontroli str. 1022, pliki 074, 078)

Liczba zatrudnionych pracowników Nadleśnictwa liczona w etatach, na koniec każdego z lat objętych kontrolą i na 30 czerwca 2024 r., kształtowała się następująco: 2019 r. – 38, 2020 r. – 37, 2021 r. – 36, 2022 r. – 37, 2023 r. – 38 i 30 czerwca 2024 r. – 38.

(akta kontroli str. 864)

Zakresy obowiązków i odpowiedzialności pracowników merytorycznych Nadleśnictwa²⁷ były aktualne.

(akta kontroli str. 691-777)

¹⁷ Wiek od 1 do 20 lat.

¹⁸ Wiek od 21 do 40 lat.

¹⁹ Wiek od 41 do 60 lat.

²⁰ Wiek od 61 do 80 lat.

²¹ Wiek od 81 do 100 lat.

²² Wiek od 101 do 120 lat.

²³ Wiek od 121 do 140 lat.

²⁴ Wiek od 140.

²⁵ Według PUL 2014-2023 – 132,15 ha – wzrost o 0,33 ha.

²⁶ Plan ten nie podlegał zmianom.

²⁷ Zastępca nadleśniczego, inżynier nadzoru, sekretarz, specjalista Służby Leśnej – dalej: SL (2), st. specjalista SL (3), instruktor techniczny, leśniczy (7) i podleśniczy (7).

Spośród pracowników merytorycznych Nadleśnictwa, w szkoleniach i konferencjach dotyczących zagadnień zmian klimatycznych, a także p.poż., uczestniczyli m.in.:

- Nadleśniczy – konferencja: Osiągnięcia i wyzwania nauki oraz gospodarki leśnej – 3 czerwca 2024 r.²⁸,
- zastępca nadleśniczego – konferencja: Nowe kierunki rozwoju leśnictwa – 21 lutego 2019 r.²⁹ i szkolenie z ochrony lasu i p.poż. – od 22 do 25 października 2023 r.³⁰, szkolenie teoretyczno-praktyczne dotyczące zasad praktycznego użycia podręcznego sprzętu gaśniczego oraz zasad bezpiecznej ewakuacji – 14 sierpnia 2024 r.,
- sekretarz – konferencja: Woda – las – adaptacja lasów i leśnictwa do zmian klimatu w ramach projektu MRG2³¹ – 12 i 13 października 2022 r.; szkolenie z MRG – 13 i 14 grudnia 2022 r.,
- inżynier nadzoru – konferencja: Zagospodarowanie drzewostanów świerkowych³² na terenach górskich³³ – 25-26 maja 2023 r., szkolenie: Naturalne odnowienia drzewostanów sosnowych³⁴ – 7 marca 2024 r.³⁵,
- jeden leśniczy i podleśniczy – konferencja: Zmiany klimatu – szanse i zagrożenia – 23 kwietnia 2024 r.,
- strażnik leśny – szkolenie: Zagrożenie ekosystemów leśnych – klęski i przeciwdziałanie – 19 i 20 września 2023 r. oraz warsztaty: Wykorzystanie nowych technologii do zarządzania działaniami ratowniczymi podczas zwalczania pożarów lasów na terenach nieurbanizowanych – 4 czerwca 2024 r.,
- instruktor techniczny – szkolenie teoretyczno-praktyczne dotyczące zasad praktycznego użycia podręcznego sprzętu gaśniczego oraz zasad bezpiecznej ewakuacji – 14 sierpnia 2024 r.

(akta kontroli str. 946-951, 1284-1289)

Podczas narady gospodarczej z 27 lutego 2024 r. jednym z punktów spotkania było przypomnienie pracownikom obowiązków służby terenowej, wynikających z Instrukcji Ochrony Przeciwpożarowej Lasu³⁶ w związku z nadchodzącym okresem zagrożenia pożarowego. Pracownicy zostali również poinformowani o utworzeniu Punktu Alarmowo-Dyspozycyjnego w biurze Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krakowie oraz o wykonaniu kontroli stanu i wyposażenia sprzętu p.poż., zlokalizowanego w Leśnictwie Jodłówka.

(akta kontroli str. 789-790)

W odpowiedzi na pytanie, czy ww. punkt narady gospodarczej stanowił szkolenie wymienione w punkcie 2.6.1. Instrukcji OPL, Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że instrukcja ta w żaden sposób nie różnicuje założeń wymienionych w powołanym wyżej punkcie, w zależności od kategorii zagrożenia pożarowego nadleśnictw. Jednakowo są traktowane nadleśnictwa, w których rocznie występuje kilkadziesiąt pożarów lasu na powierzchni kilkudziesięciu, nieraz kilkuset hektarów, z nadleśnictwami III kategorii zagrożenia pożarowego, takimi jak Nadleśnictwo, w których jeden pożar o powierzchni nie przekraczającej

²⁸ W konferencji tej wzięło również udział dwóch leśniczych.

²⁹ W konferencji tej wzięli również udział jeden leśniczy i jeden podleśniczy.

³⁰ W której wzięło również udział starszy specjalista SL ds. ochrony lasu i ochrony p.poż.

³¹ Mała Retencja Górską.

³² Gatunek określany jako wrażliwy na zmiany klimatu.

³³ W konferencji tej wzięło również udział jeden leśniczy.

³⁴ Gatunek określany jako wrażliwy na zmiany klimatu, w Nadleśnictwie atakowany przez jemiołę.

³⁵ W konferencji tej wzięło również udział jeden leśniczy.

³⁶ Załącznik do zarządzenia nr 81 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 23 grudnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych (B.I.L.P. z 2020 r., poz. 7). Dalej: *Instrukcja OPL*.

jednego ara występuje raz na kilka lat. Instrukcja OPL w sposób ogólny traktuje temat szkoleń, nie uściślając szczegółowo zapisu *wszystkich pracowników nadleśnictw* ani tego, czego ma dotyczyć *zmiana przepisów lub technologii pracy* oraz w jakim zakresie należy powtórzyć szkolenie. Instrukcja ponadto nie definiuje, w jaki sposób należy stwierdzić brak znajomości obowiązujących przepisów i na jakich stanowiskach (całkowicie odmienne są przecież oczekiwania pracodawcy w zakresie ochrony przeciwpożarowej terenów leśnych od osoby zatrudnionej na stanowisku księgowego w nadleśnictwie zaliczonym do III kategorii zagrożenia pożarowego w porównaniu z osobą zatrudnioną na stanowisku zastępcy nadleśniczego nadleśnictwa zaliczonego do I – najwyższej kategorii zagrożenia pożarowego). Nadleśniczym znając najlepiej specyfikę danego nadleśnictwa, na podstawie art. 35 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach³⁷, wdraża założenia Instrukcji OPL do codziennego funkcjonowania nadleśnictwa, czemu mają pomóc uniwersalne założenia instrukcji. Przypomnienie pracownikom Nadleśnictwa obowiązków służby terenowej, wynikających z Instrukcji OPL podczas narady gospodarczej z 27 lutego 2024 r. stanowiło szkolenie wymienione w jej punkcie 2.6.1., czego potwierdzeniem jest załączona lista uczestników przeszkolonych podczas tej narady. Ponadto, zgodnie z punktem 2.6.1. Instrukcji OPL, 7 września 2022 r. na naradzie Nadleśnictwa potwierdzonej listą obecności i protokołem, zostały omówione zmiany wprowadzone rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 lipca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów.

(akta kontroli str. 1372-1388)

W sprawie zapewnienia przez Nadleśnictwo spełnienia warunku zawartego w pkt. 2.6.2. Instrukcji OPL, który nakładał na osoby fizyczne wykonujące prace na terenie lasów, obowiązek przeszkolenia w zakresie ochrony przeciwpożarowej lasu, Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że podczas wyłaniania wykonawców robót leśnych, Nadleśnictwo publikuje specyfikację warunków zamówienia, gdzie nakłada na wykonawcę obowiązek stosowania zapisów Instrukcji OPL. Ponadto zawarta z wykonawcą prac umowa w § 1 pkt. 7 oraz § 8 pkt 1 i 2, szczegółowo określa wymóg realizacji pkt. ww. zapisu. W trakcie zlecenia prac następowało szczegółowe przekazanie wykonawcy powyższych wymagań z jednoczesnym sprawdzeniem posiadanej wiedzy. Pracownicy Nadleśnictwa zwracali szczególną uwagę na zagadnienia związane z ochroną p.poż. lasów. Wymogi zawarte w Instrukcji OPL były weryfikowane w terenie podczas codziennej pracy. Wszelkie zauważone nieprawidłowości w tym zakresie miały być natychmiastowo zgłaszane do Nadleśnictwa. Do wyjaśnień w tej sprawie Nadleśniczy załączył oświadczenia wykonawców robót leśnych o odbyciu przez ich pracowników szkoleń z zakresu ochrony przeciwpożarowej.

(akta kontroli str. 1184, 1186-1187, 1191-1208, 1372-1388)

W sprawie ograniczeń i utrudnień w zakresie realizacji zadań związanych z gospodarką leśną polegającą na działalności w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu oraz utrzymania i powiększania zasobów leśnych, Nadleśniczy wyjaśnił: *W zakresie tematyki kontroli (...) utrudnienia w zakresie realizacji zadań związanych z gospodarką wynikają przede wszystkim z ogólnej niewiedzy, na jakim etapie zmian klimatycznych w pojęciu globalnym się znajdujemy. Zmiany klimatyczne obserwowane są od wielu lat na całym świecie. I od wielu lat podejmuje się szereg działań w celu złagodzenia zmian klimatu. Zupełnie inne działania w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu oraz utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych powinny być podejmowane przez*

³⁷ Dz.U. z 2024 r. poz. 530, dalej: uol.

Nadleśniczego wiedząc, że zmiany klimatyczne na świecie są na początkowym etapie, a inne działania wiedząc, że zmiany klimatu w dłuższej perspektywie będą miały charakter coraz bardziej stabilny. Analiza dotychczasowych zjawisk ekstremalnych dotyczących ekosystemy leśne (pożar lasu 9062 ha Nadleśnictw Rudy Raciborskie, Kędzierzyn i Rudziniec – 1992 r., huragan na terenie Puszczy Piskiej – 2002 r., Huragan z 2017 roku) pokazała, że zarządzanie wielkoobszarowe w strukturze własnościowej lasów jest skuteczną metodą przywracania lasu na terenach pokłeskowych. Ze zmianami klimatu wiąże się nieprzewidywalność mogących wystąpić zdarzeń, co przekłada się na konieczność szybkiego i trafnego podejmowania decyzji, mając – w przypadku nadleśnictw – zawarte umowy na sprzedaż drewna oraz umowy na realizację usług leśnych. (...) warto wspomnieć także o (...) rozmowach oraz działaniach związanych ze zmianami legislacyjnymi (na szczeblu zarówno krajowym, jak i światowym), co prowadzi do niepewności pod względem prawnym w przyszłości, całego sektora branży drzewnej. Efektem tego typu działań jest coraz trudniejszy proces wyłonienia wykonawców prac usług leśnych oraz problemów przy realizacji zawartych umów na sprzedaż drewna.

(akta kontroli str. 1114, 1117-1118)

Koszty Nadleśnictwa ogółem³⁸ w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą i w I półroczu 2024 r., w tym koszty wynagrodzeń³⁹, koszty ochrony lasu przed czynnikami szkodliwymi⁴⁰, koszty ochrony przeciwpożarowej⁴¹, koszty ochrony przyrody⁴² i koszty adaptacji gospodarki leśnej do zmian klimatycznych⁴³ oraz ich udział procentowy w KO, w mln zł, kształtowały się następująco:

- 2019 r.: KO – 10,03, KW – 3,78 (37,7%), KOS – 0,32 (3,2%), KOPP – 0,01 (0,1%), KOP – 0,01 (0,1%) i KA – 0,01 (0,5%);
- 2020 r.: KO – 9,78, KW – 3,34 (34,1%), KOS – 0,31 (3,7%), KOPP – 0,01 (0,1%), KOP – 0,01 (0,1%) i KA – 0;
- 2021 r.: KO – 10,98, KW – 4,04 (36,8%), KOS – 0,27 (2,5%), KOPP – 0,01 (0,1%), KOP – 0,01 (0,1%) i KA – 0,37 (3,4%);
- 2022 r.: KO – 12,36, KW – 4,44 (36,0%), KOS – 0,35 (2,8%), KOPP – 0,003, KOP – 0,02 (0,016%) i KA – 0;
- 2023 r.: KO – 14,04, KW – 4,6 (32,7%), KOS – 0,48 (3,4%), KOPP – 0,02 (0,1%), KOP – 0,02 (0,1%) i KA – 0;
- I półrocze 2024 r.: KO – 7,57, KW – 2,04 (27,0%), KOS – 0,18 (2,4%), KOPP – 0,01 (0,1%), KOP – 0,01 (1,0%) i KA – 0,001.

(akta kontroli str. 864)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2. Podejmowanie działań związanych ze zmianami klimatycznymi

Opis stanu
faktycznego

W PUL 2014-2023 do szczególnie szkodliwych czynników klimatycznych (abiotycznych) na obszarze Nadleśnictwa zaliczono silne wiatry południowo-zachodnie i południowe, zwłaszcza w okresie wczesnej wiosny i późnej jesieni, spóźnione przymrozki wiosenne, obfite opady śniegu powodujące szkody od okiści, długotrwałe i obfite opady deszczu w okresie wczesnego lata, powodujące

³⁸ Dalej: KO.

³⁹ Dalej: KW.

⁴⁰ Dalej: KOS.

⁴¹ Dalej: KOPP.

⁴² Dalej: KOP.

⁴³ Dalej: KA.

erozję gleby i niszczenie dróg dolinowych. Jednocześnie nie stwierdzono występowania istotnych zagrożeń ze strony szkodliwych owadów i grzybów. Występujące okresowo pojawy czynników chorobotwórczych określono jako lokalne i nie wywołujące większych strat w drzewostanach. Jako mające większe znaczenie określono jedynie szkody od zwierzyny. Zaprezentowane dane meteorologiczne pochodziły z lat 1984-1993 ze stacji meteorologicznej w Bochni-Łazach i podawały średnią roczną temperaturę w wysokości 8,2°C oraz sumę opadów rocznych o wartości 595 mm.

(akta kontroli str. 1022, plik 074)

W PUL 2024-2033 do zagrożeń biotycznych dodano okresy suszy, a do czynników biotycznych występowanie jemioli. Zaprezentowane dane meteorologiczne z ww. stacji meteorologicznej pochodziły z lat 2018-2022 i podawały średnią roczną temperaturę w wysokości 9,7°C (wzrost w stosunku do poprzedniego PUL o 1,5°C) oraz sumę opadów rocznych o wartości 700 mm (wzrost w stosunku do poprzedniego PUL o 105 mm).

(akta kontroli str. 1022, plik 078)

Przebudowę drzewostanu Nadleśnictwa w kierunku zwiększenia udziału gatunków bardziej odpornych na zmiany klimatu, zwiększenia miąższości ogólnej drzewostanu oraz zwiększenia udziału lasów ochronnych, opisano w pkt. 1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

W wyniku oględzin stwierdzono m.in., że w Leśnictwie Okocim utworzone zostały obiekty mikroretencji (oddział 111a, 105f, 105b, 102a, 52a). Podczas oględzin wszystkie one były wypełnione wodą. W lokalizacji tej znajdowała się również ustawiona przez Nadleśnictwo tablica informująca o retencyjnych właściwościach lasu oraz podejmowanych przez Nadleśnictwo działaniach w tym zakresie. Ponadto stwierdzono również wykonane z głązów przez ww. leśnictwo umocnienia w postaci narzutu kamiennego z grubego kruszywa naturalnego, miejsc intensywnego przepływu wody podczas opadów nawalnych, zapobiegające erozji dennej i bocznej terenu, oraz wodospusty (rodzaj wykonanego z drewna odprowadzenia wody z jednej strony drogi na drugą) i dyłowanki (wykonane z drewna umocnienia nawierzchni drogi leśnej w miejscu okresowego gromadzenia się wody, podmakania), zapobiegające niszczeniu tych dróg. Na terenie ww. leśnictwa występowały miejsca, w które wprowadzone zostało średnie piętro leśne, tj. młode drzewa II piętra oraz podszyt leśny (oddział 105b, 105f, 101b). Nadleśnictwo zaopatrzyło jedno z takich miejsc w tematyczną tablicą poglądową, przekazującą informacje o piętrowej budowie lasu oraz charakterystyce każdego piętra i jego przykładowym składzie gatunkowym. W oddziale 249b Leśnictwa Kopaliny, w którym nastąpił rozpad drzewostanu sosnowego o powierzchni ok. 1 ha, stwierdzono odnowienia zarówno sztuczne, jak i naturalne, o mieszanym składzie gatunkowym (dąb, buk, olsza, brzoza, sosna).

(akta kontroli str. 1017-1019)

W poszczególnych latach objętych kontrolą na terenie Nadleśnictwa wystąpiły następujące sytuacje kryzysowe, powodujące szkody na podanych niżej arealach:

- w 2019 r.: susza (16,06 ha), wiatr (15,00 ha), podtopienia (0,15 ha), mróz (0,62 ha), gradacja szkodników (621,89 ha) oraz nawalne deszcze, które spowodowały straty w wysokości 5 292 zł;
- w 2020 r.: mróz (5,59 ha), pożary (0,06 ha), gradacja szkodników (650,62 ha) oraz nawalne deszcze (232 692 zł);
- w 2021 r.: mróz (0,15 ha), gradacja szkodników (928,81 ha) oraz nawalne deszcze (104 191 zł);

- w 2022 r.: susza (1,44 ha), wiatr (1,00 ha), śnieg (4,75 ha), gradacja szkodników (1 059,42 ha);
- w 2023 r.: wiatr (30,25 ha), pożary (0,01 ha), gradacja szkodników (792,49 ha) oraz nawalne deszcze (35 735 zł);
- w I połowie 2024 r.: susza (1,22 ha), wiatr (60,07 ha), gradacja szkodników (198,79 ha), zgorzel słoneczna (1,73 ha) oraz nawalne deszcze (2 080,16 zł).

(akta kontroli str. 864, 1369)

W wyniku oględzin szkód spowodowanych przez czynniki biotyczne (jemioła oraz drzewotocz japoński⁴⁴) oraz abiotyczne (wiatr o sile huraganu z 19 czerwca 2024 r.) związane ze zmianami klimatycznymi, w Leśnictwie Melsztyn stwierdzono, że:

- na pozyskanym drewnie składowanym w pobliżu kancelarii Leśnictwa Melsztyn widoczne były ślady żerowania drzewotocza,
- w wydzieleniu 134f o powierzchni 0,97 ha widoczne były silne uszkodzenia drzewostanu, głównie bukowego i sosnowego, (wywroty i złomy) spowodowane wiatrem huraganowym. Widoczne były ukłęcia koron drzew. Powierzchnia była w trakcie prac uprzątających. Od strony drogi wojewódzkiej nr 980, na stromym zboczu wydzielenia 134g, widoczne było powalone drzewo gatunku dąb, zabezpieczone poprzez odcięcie korony wchodzącej w pas drogowy, pozostawionej na powierzchni,
- w wydzieleniu 134a widoczna była zamierająca jodła opanowana przez jemiołę.

(akta kontroli str. 793)

W sprawie stwierdzonej obecności drzewotocza na terenie Nadleśnictwa Nadleśniczy wyjaśnił, że pierwsza obserwacja jego obecności miała miejsce 22 maja 2024 r., a kolejna 25 czerwca 2024 r. Szkodnik ten może być gatunkiem występującym w całym zasięgu działania Nadleśnictwa. Powoduje uszkodzenia świeżo pozyskanego drewna iglastego i liściastego na nizinach, pogórzu i w górach. Drzewotocz nie jest organizmem kwarantannowym i nie podlega obowiązkowi zwalczania z punktu widzenia przepisów fitosanitarnych. Jego pojaw ma charakter gwałtowny i masowy. Ponieważ zasiedla on drewno świeżo pozyskane, rotacja surowca na składnicach nie przynosi pożądanych efektów. Jedynym znanym obecnie sposobem ochrony cennego drewna przed zasiedleniem i deprecjacją jest opróżnienie składnic i czasowe zawieszenie pozyskania na okres zagrożenia. Dotychczas nie zarejestrowano istotnych strat z powodu deprecjacji surowca przez tego szkodnika po 10 lipca. Na pozycjach z występującym szkodnikiem Nadleśnictwo wstrzymało pozyskiwanie drewna cennego w okresie zasiedlania. Po raz pierwszy wstrzymano pozyskanie w leśnictwie Melsztyn 23 maja 2024 r., a następnie 28 czerwca 2024 r. w miejscach wystąpienia szkodnika na terenie całego Nadleśnictwa, po zaleceniu przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Krakowie⁴⁵.

(akta kontroli str. 1114, 1119-1120)

W związku z zagrożeniem upraw leśnych i szkodami powodowanymi w Nadleśnictwie przez jemiołę Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że nasilające się występowanie tego gatunku na obszarze Polski jest zjawiskiem, które ma miejsce dopiero od kilku lat i w pierwszych latach nie było jeszcze określonych skutecznych potwierdzonych sposobów walki z tym patogenem. Gromadzono w tym czasie dane, przygotowywano sposoby inwentaryzacji skali zjawiska oraz opracowywano sposoby ograniczenia szkód spowodowanych występowaniem

⁴⁴ Dalej: *Drzewotocz*.

⁴⁵ Dalej: *RDLP*.

jemioły. Dopiero od początku 2023 r. wprowadzono na podstawie danych opracowanych przez Zakład Ochrony Lasu w Krakowie obowiązek rejestracji pozyskanego drewna z objawami zasiedlenia przez jemiołę. Usuwając najsilniej zasiedlone drzewa, które i tak w ciągu kilku miesięcy by zamarły, ograniczana jest ilość przenoszonych przez ptaki drozdowate nasion jemioły. Sama ocena metodą wzrokowego szacunku z ziemi w drzewostanach iglastych jest trudna, dlatego w przyszłym roku planowane jest wykonanie map stopnia zasiedlenia drzewostanów przez jemiołę przy wykorzystaniu metody fotogrametrii lotniczej. Obserwacje pracowników Nadleśnictwa mogą wskazywać, że wzrost porażenia drzewostanów przez jemiołę jest związany ze zmianami klimatycznymi, a zwłaszcza z długotrwałymi suszami. Straty, które powoduje występowanie jemioły, to zmniejszenie się przyrostu drzew, niewykorzystanie optymalnego przyrostu drzewostanów, a także pojawienie się zgnilizny.

(akta kontroli str. 1114-1115, 1120-1121)

W wyniku oględzin szkód o charakterze kłęski spowodowanych przez czynniki biotyczne⁴⁶ w populacji jesionu w Leśnictwie Okocim stwierdzono połaciowe zamieranie drzewostanu tego gatunku. Przy wyjeździe z drogi leśnej widoczne były duże ilości pozyskanego i o cechowanego drewna jesionowego. Na stojących jeszcze egzemplarzach jesionu, u nasady pnia widoczne były ślady postępującej nekrozy i rozpadu. W piętrze średnim widoczne były liczne osobniki jawora w postaci odnowień naturalnych. Przy wydzieleniu znajdowała się tablica z logiem PGL LP, informująca o zachodzącym procesie i jego przyczynach oraz działaniach podejmowanych przez Nadleśnictwo, mających na celu wprowadzenie na powierzchnię pokłeskową nowego pokolenia drzew o innym składzie gatunkowym. Widoczne było ogrodzenie z siatki, chroniące młode sadzonki nowego pokolenia drzew (buk, dąb, jodła, lipa i czereśnia) przed zgryzaniem przez zwierzyne.

(akta kontroli str. 794)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3. Realizowanie zadań gospodarczych zawartych w planie urzędu lasu

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo działało w oparciu o zatwierdzony PUL 2014-2023. PUL 2024-2033, odebrany 14 maja 2024 r. od podmiotu go sporządzającego przez RDLP.

(akta kontroli str. 378-382, 1022, pliki 74, 78)

Realizacja PUL 2014-2023 została pozytywnie oceniona przez Dyrektora RDLP.

(akta kontroli str. 1022, plik 78)

RDLP zawarła 21 września 2022 r. z podmiotem zewnętrznym umowę na sporządzenie projektu PUL 2024-2033 dla Nadleśnictwa wraz z prognozą oddziaływania tego planu na środowisko. Terminy realizacji przedmiotu umowy zostały określone w następujący sposób: realizacja przedmiotu umowy – do 31 maja 2024 r., zakończenie prac terenowych – do 31 lipca 2023 r., przekazanie ostatecznej bazy danych SILP – do 15 stycznia 2024 r. i zakończenie całości prac wraz z przekazaniem do odbioru – do 30 kwietnia 2024 r. Materiały te miały zostać przekazane do Nadleśnictwa na okres minimum 30 dni roboczych, w celu naniesienia przez nie ewentualnych uwag.

(akta kontroli str. 336-355)

⁴⁶ Grzyby *Hymenoscyphus fraxineus*.

Nadleśniczy przekazał wykonawcy na przełomie września i października 2022 r. dane na potrzeby opracowania PUL 2024-2033.

(akta kontroli str. 377)

Przedstawiciele Nadleśnictwa byli obecni przy kontrolach bieżących i odbiorach robót na poszczególnych etapach realizacji umowy na sporządzenie PUL 2024-2033.

(akta kontroli str. 356-374)

Protokół importu nowej bazy PUL 2024-2033 do bazy LAS w SILP dla Nadleśnictwa został podpisany m.in. przez Nadleśniczego 14 lutego 2024 r.⁴⁷, tj. z około miesięcznym opóźnieniem w stosunku do terminu wskazanego w załączniku nr 4 do umowy z 21 września 2022 r.

W sprawie przyczyn tego opóźnienia Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że konsekwencjami importu nowej bazy PUL, która nie została wcześniej w należyty sposób sprawdzona i przetestowana, może być destabilizacja systemu. Import może być przeprowadzony na bazie produkcyjnej Nadleśnictwa dopiero po zakończeniu testów w środowisku testowym. Każdy przeprowadzony test wymaga zamówienia w Zakładzie Informatyki PGL LP kolejnej wersji bazy testowej, wykonanej z bazy produkcyjnej. Okres wskazany w harmonogramie postępu prac, tj. 15 stycznia 2024 r., był czasem, w którym Nadleśnictwo prowadziło prace związane z wyceną gruntów oraz określaniem wysokości podatku leśnego.

(akta kontroli str. 375-376, 1115, 1123)

W okresie prowadzenia prac nad PUL 2024-2033 Nadleśniczy prowadził na bieżąco korespondencję roboczą i czynił odnośne uzgodnienia m.in. z wykonawcą.

(akta kontroli str. 1022, pliki 274-338)

Nadleśniczy oraz m.in. przedstawiciel wykonawcy podpisali 18 maja 2023 r. *Protokół z uzgodnienia projektu lokalizacji cieć rębnych w Nadleśnictwie Brzesko na pierwszy rok projektu Planu Urządzania Lasu (2024 r.) w ramach sporządzanego projektu PUL na lata 2024-2033*. Ponadto 15 września 2023 r. sporządzona została *Notatka techniczna z uzgodnień Planu cieć rębnych dla Nadleśnictwa Brzesko w ramach sporządzanego projektu Planu Urządzania Lasu na lata 2024-2033*, podpisana przez Nadleśniczego i wykonawcę, a 9 października 2023 r. przedstawiciele Nadleśnictwa, RDLP i wykonawcy podpisali *Protokół z uzgodnienia planu cieć w projekcie Planu Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Brzesko na lata 2024-2033*.

(akta kontroli str. 383-398)

Nadleśniczy, zgodnie z § 127 ust. 2 i 3 Instrukcji Urządzania Lasu⁴⁸, wziął udział w Naradzie Techniczno-Gospodarczej⁴⁹ zorganizowanej 27 listopada 2023 r., na której przedstawił referat dotyczący gospodarki leśnej za okres obowiązywania dotychczasowego PUL.

(akta kontroli str. 1020-1099)

⁴⁷ Przy udziale przedstawicieli RDLP.

⁴⁸ Obowiązującej do 31 grudnia 2023 r.

⁴⁹ Narada zwoływana przez dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych nie później niż w pierwszym kwartale pierwszego roku obowiązywania sporządzanego planu urządzenia lasu. Podstawowym zadaniem NTG jest sformułowanie „Projektu planu urządzenia lasu” oraz akceptacja sporządzonej „Prognozy oddziaływania planu urządzenia lasu na środowisko i obszary Natura 2000”. Źródło: <https://www.encyklopedialesna.pl/haslo/narada-technicznogospodarcza-ntg> [dostęp: 12 września 2024 r.].

PUL 2014-2023 zakładał wykonanie ogółem 428,97 ha odnowień, w tym 45,87 ha na powierzchniach otwartych i 383,1 ha pod osłoną drzewostanu, z czego wykonano odpowiednio 43,41 ha (94,6% planu) oraz 375,82 ha (98,1% planu). Dolesienia luk i przerzedzeń wykonano na obszarze 29,42 ha, co stanowiło realizację pierwotnie zakładanych w PUL działań w 314,7%. Przyczyną takiego stanu rzeczy było wydzielanie się posuszu sosnowego i jodłowego w lasach opanowanych przez jemiołę, rozpad drzewostanów jesionowych oraz sukcesywne powstawanie luk i przerzedzeń wskutek porządkowania stanu sanitarnego lasu. Założone wykonanie poprawek i uzupełnień w wymiarze 6,45 ha zostało wykonane na powierzchni 44,09 ha.

W zakresie pielęgnacji lasu zaplanowano: pielęgnację gleby na pow. 133,21 ha (zrealizowano na pow. 593,06 ha – 445,2% planu), czyszczenia wczesne na pow. 239,15 ha (zrealizowano na pow. 497,33 ha – 207,96% planu) oraz czyszczenia późne na pow. 884,24 ha (zrealizowano na pow. 1 007,1 ha – 113,89% planu). Przekroczenie wykonania pielęgnacji gleby w uprawach wynikało z faktu, że pielęgnowano nie tylko uprawy istniejące na początku dziesięcioletniego PUL, ale też założone i uznane później.

Z założonych do wykonania melioracji agrotechnicznych o powierzchni 454,18 ha wykonano 338,11 ha (74,44% planu).

(akta kontroli str. 1022, plik 78)

W sprawie przyczyn niepełnej realizacji melioracji agrotechnicznych Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że wynikała ona z faktu założenia w PUL 2014-2023 wykonania tego zabiegu dla wszystkich zaplanowanych odnowień, zalesień i poprawek. Nie wszystkie odnowienia wymagały wykonania takiego zabiegu. W większości przypadków odnowień naturalnych pochodzących z obsiewu nie było potrzeby wykonywania melioracji agrotechnicznych. W latach 2014-2023 w Nadleśnictwie zostało uznanych 133,26 ha odnowień naturalnych oraz 0,46 ha odnowień w powstałych lukach.

(akta kontroli str. 1115, 1122-1123)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4. Pozyskanie drewna

Opis stanu
faktycznego

PUL 2014-2023 przewidywał do pozyskania w ramach użytkowania głównego: 418 221 m³ grubizny netto jako etat miąższościowy, w tym 242 741 m³ grubizny netto w użytkowaniu rębny. Użytkowanie rębne wykonano w ilości 239 028,62 m³, tj. w 98,5% ustalonego etatu miąższościowego, natomiast w użytkowaniu przedrębnym 175 298,98 m³, co stanowiło 99,9% etatu miąższościowego. Łącznie pozyskano 414 327,6 m³, tj. 99,1% planu grubizny. Przyczyną takiego stanu rzeczy było pozostawienie pewnej ilości drewna w drzewostanach do naturalnej mineralizacji, ze względu na niską jakość techniczną, oraz w niektórych przypadkach mniej intensywne cięcia z uwagi na troskę o nowe pokolenie drzewostanu oraz pozostawianie kęp ekologicznych, przestoi (nasienników). Większa intensywność pozyskania drewna w użytkach przedrębnych spowodowana była m.in. koniecznością usuwania drzew porażonych przez jemiołę, zasiedlonych przez kornika ostrożębnego.

(akta kontroli str. 1022, pliki 74, 78)

W poszczególnych latach okresu objętego kontrolą Nadleśnictwo pozyskało następujące ilości drewna ogółem, w szczególności w użytkowaniu przedrębnym⁵⁰ i rębny⁵¹, a także drewna opałowego⁵²:

- 2019 r.: 45 564,72 m³ (P – 17 595,19 m³, R – 27 955,19 m³) i O – 7 427,80 m³,
- 2020 r.: 40 946,66 m³ (P – 17 544,02 m³, R – 23 402,64 m³) i O – 6 977,95 m³,
- 2021 r.: 42 419,66 m³ (P – 19 713,90 m³, R – 22 702,18 m³) i O – 6 741,04 m³,
- 2022 r.: 43 791,37 m³ (P – 22 555,76 m³, R – 21 226,31 m³) i O – 8 692,47 m³,
- 2023 r.: 37 807,78 m³ (P – 16 505,10 m³, R – 21 278,51 m³) i O – 8 284,03 m³,
- 2024 r. (od 1 stycznia do 30 czerwca – okres bez zatwierdzonego PUL 2024-2033): 21 119,32 m³ (P – 5 116,25 m³, R – 15 993,48 m³) i O – 3 642,29 m³.

(akta kontroli str. 864)

W okresie od 1 stycznia do 27 września 2024 r., tj. do dnia zatwierdzenia przez Ministra Klimatu i Środowiska PUL 2024-2033, Nadleśnictwo pozyskiwało drewno w oparciu o niezatwierdzony plan urządzania lasu, pomimo że, zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1 uol, trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzi się według planu urządzenia lasu⁵³.

(akta kontroli str. 1393)

W sprawie przyczyn pozyskiwania przez Nadleśnictwo drewna w 2024 r., tj. przed zatwierdzeniem PUL 2024-2033 przez właściwego ministra, Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że nie posiada wiedzy na temat przyczyn niezatwierdzenia ww. planu. Natomiast na podstawie art. 35 ust. 1 uol prowadzi on samodzielnie gospodarkę leśną na podstawie planu urządzenia lasu oraz odpowiada za stan lasu. Działania wykonywane w roku 2024 realizowane były na podstawie planu finansowo-gospodarczego na 2024 r., który został opracowany w uoloparciu o PUL 2024-2033. Plan ten konstruowany był od roku 2022, a z uwagi na procedurę jego zatwierdzenia, wszystkie działania gospodarcze na rok 2024 zostały uzgodnione i zaplanowane w oparciu o projekt tego planu w roku 2023. Samo zatwierdzenie PUL nie jest elementem niezbędnym do tego, aby nadleśniczy – zobligowany na podstawie ww. przepisu uol do prowadzenia samodzielnie gospodarki leśnej w nadleśnictwie na podstawie planu urządzenia lasu i odpowiadający za stan lasu – prowadził zadania gospodarcze w oparciu o PUL, który poddany został wymaganym uzgodnieniom i opiniom i który opracowany został na okres kolejnych 10 lat. Wskazał, że ilość drewna ogółem pozyskana w okresie od 1 stycznia do 20 sierpnia 2024 r. wyniosła 26 681,24 m³.

(akta kontroli str. 114, 1118-1119)

W sprawie zasad dokonywania w Nadleśnictwie wycinki drzewostanów zagrożonych przez szkodniki, posuszowych lub po wiatrolomach, sposobu

⁵⁰ Dalej: P.

⁵¹ Dalej: R.

⁵² Dalej: O.

⁵³ Minister Klimatu i Środowiska 5 sierpnia 2021 r., w piśmie do marszałka Sejmu RP, stanowiącym odpowiedź na interpelację Posłanki Krystyny Skowrońskiej w sprawie wycinki lasów bez zatwierdzonego planu urządzania lasu w PGL LP, poinformował m.in., że zatwierdzanie planu urządzania lasu przez ministra właściwego do spraw środowiska ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny (nie wprowadza nowego stanu prawnego, czy faktycznego, a jedynie potwierdza zastany na określonej dacie stan faktyczny gruntu leśnego) oraz określa zadania do realizacji w okresie 10 lat obowiązywania planu. Minister właściwy do spraw środowiska zatwierdza więc plan urządzania lasu, który w istocie stanowi podstawę gospodarki leśnej od początku okresu jego obowiązywania, tym samym potwierdza autorytatywnie istnienie i zakres dokumentu, który obowiązywał już wcześniej z mocy przepisów prawnych. Decyzja deklaratoryjna zbliżona jest pod tym względem do zaświadczenia, które stwierdza istnienie pewnego stanu faktycznego albo prawnego, ustalonego wcześniej. W związku z powyższym, brak zatwierdzenia przez ministra właściwego do spraw środowiska planu urządzania lasu nie stanowi przeszkody do wypełniania przez nadleśniczego obowiązku prowadzenia gospodarki leśnej oraz reagowania na stan lasu.

szacowania wielkości cięć w takich drzewostanach oraz dokumentowania potrzeby wykonania tej wycinki Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że wycinka poszczególnych drzew opanowanych przez szkodniki, posuszu i szkód po wiatrolomach, które wystąpiły na niewielkich powierzchniach, odbywała się sukcesywnie. W pierwszej kolejności usuwane były drzewa zagrażające bezpieczeństwu, następnie drzewa zagrażające innym drzewom poprzez propagację szkodników, a w następnej kolejności usuwane były drzewa, które traciły swoją jakość. Decyzję o wycince podejmowała służba terenowa, najlepiej zorientowana w zakresie powyższych zagrożeń. Porządkowanie sanitarne lasu odbywało się wszędzie tam, gdzie było to możliwe w ramach cięć planowych, a pozyskiwany surowiec był odpowiednio oznaczany kodami uszkodzeń i szkodników podczas sporządzania rejestru odbioru drewna. Planowanie mas drewna do usunięcia w ramach cięć przygodnych opierało się na znajomości terenu oraz średniorocznej masie surowca pozyskiwanego w latach ubiegłych. Masy te były planowane podczas sporządzania szacunków brakarskich na kolejne lata. W przypadku ponadprzeciętnego wystąpienia szkód i związanego z tym pozyskania, leśniczy może wystąpić o zaliczenie wykonanych cięć przygodnych jako trzebieży negatywnej. Wtedy zostaje rozliczona zaplanowana na 10-lecie w PUL powierzchnia cięć pielęgnacyjnych w wydzieleniu. Po skontrolowaniu i akceptacji Nadleśniczego zostaje zmieniona kwalifikacja cięć. W Nadleśnictwie mogą wystąpić również nieplanowane cięcia rębne, wykonywane z przyczyn biotycznych, abiotycznych lub antropogenicznych, mające na celu ochronę drzewostanów, również sąsiednich, przed nadmiernym pojawem czynników chorobotwórczych, a także uprzątnię powierzchni po wystąpieniu lokalnych czynników abiotycznych o charakterze klęskowym. Noszą one nazwę cięć sanitarnych o cechach rębni (zrąb sanitarny). Poprzedzone są wykonaniem następujących czynności: złożeniem stosownego wniosku do Nadleśniczego, utworzeniem karty ewidencyjnej dla uszkodzonego drzewostanu lub karty ewidencji pożaru. Po weryfikacji przez służby nadzoru Nadleśnictwa Nadleśniczy zatwierdza wniosek i informuje RDLP o uruchomieniu tego rodzaju cięć rębnych. W Nadleśnictwie, w okresie objętym kontrolą, nie było konieczności stosowania cięć sanitarnych o cechach rębni. Miały natomiast miejsce przypadki ponadprzeciętnego wystąpienia szkód związanych z pojawieniem się jemioli, chorobą grzybową powodującą zamieranie jesionu oraz lokalnymi uszkodzeniami drzewostanów od wiatru. Pozyskane we wszystkich powyższych sytuacjach drewno każdorazowo było zaliczone na poczet zaplanowanego etatu określonego w obowiązującym PUL Nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 1245, 1248-1249)

Z obszarów objętych formami ochrony przyrody Nadleśnictwo pozyskało w okresie bez zatwierdzonego PUL 2024-2033 4,14 m³ drewna, co było spowodowane wywrotem jesionu przy ścianie lasu w rezerwacie *Panieńska Góra* w leśnictwie Melsztyn na działkę prywatną. Sposób zagospodarowania drewna z tego wywrotu został przez Nadleśnictwo uzgodniony z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Krakowie.

(akta kontroli str. 1245, 1247, 1251-1254)

W sprawie różnic pomiędzy wynikami Wielkoobszarowej inwentaryzacji stanu lasu⁵⁴ a danymi PGL LP w zakresie pozyskania grubizny Nadleśniczy wyjaśnił, że nie dysponuje szczegółową wiedzą na ich temat, a jedynie wiedzą dotyczącą pozyskania drewna w PGL LP i nadleśnictwach. Pozyskanie grubizny odbywa się na podstawie pozyskania sortymentów drzewnych zgodnie z normami i warunkami technicznymi, które regulują:

⁵⁴ Dalej: *WISL*.

- zarządzenie nr 51 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych⁵⁵ z dnia 30 września 2019 r. w sprawie wprowadzenia warunków technicznych stosowanych w obrocie surowcem drzewnym w PGL LP; zasady przygotowania do pomiaru, pomiar, obliczanie miąższości i cechowanie surowca drzewnego uregulowane są załącznikiem nr 2 do powyższego zarządzenia;
- zarządzenie nr 13 DGLP z dnia 3 marca 2020 r. w sprawie wprowadzenia sprawozdania LPIR-8 „Plan/Wykonanie cięć w PGL LP”, które szczegółowo określa sprawozdawczość w zakresie dotyczącym planu i wykonania cięć.

Dane dotyczące miąższości grubizny wykazane w WISL – na podstawie Założeń do oprogramowania w zakresie przetwarzania danych oraz raportów charakteryzujących stan lasów – są danymi statystycznymi: *Merytoryczną podstawę założeń do oprogramowania stanowi szereg publikacji naukowych z zakresu statystyki, dendrometrii i produktywności lasu.*

(akta kontroli str. 1245, 1247-1248, 1255-1274)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5. Aktywność w zakresie zwiększania powierzchni lasów i ich bioróżnorodności

Opis stanu
faktycznego

Zmiany powierzchni Nadleśnictwa w oparciu o ostatnią zatwierdzoną rewizję PUL, jego składu gatunkowego, struktury wiekowej oraz struktury użytkowania gruntów, przedstawiono w pkt. 1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Tak w PUL 2014-2023, jak i w PUL 2024-2033 Nadleśnictwo nie wykazało gruntów do zalesień.

(akta kontroli str. 1020-1099)

Zgodnie z danymi wprowadzonymi przez Nadleśnictwo w SILP, w latach 2019-2023 powodem występowania największych szkód w drzewostanach były ssaki jeleniowate oraz jemiola. Zabiegi ochronne mechaniczne (grodzenie siatką) i chemiczne (stosowanie preparatów przeciwdziałających zgryzaniu) wykonywane były corocznie w odniesieniu do jeleniowatych, a w odniesieniu do jemioli wykonano w 2023 r. mechaniczny zabieg ochronny na powierzchni 162,03 ha.

(akta kontroli str. 795-824)

Z danych prezentowanych w PUL 2014-2023 i PUL 2024-2033 dla Nadleśnictwa wynika, że zmienił się skład gatunkowy drzewostanów, co było spowodowane zmianami klimatycznymi. Zmalał procentowy udział takich drzew jak np. sosna i jesion. Zaobserwowano też rozpad drzewostanów jesionowych.

(akta kontroli str. 1022, pliki 74, 78)

Z danych prezentowanych w PUL 2014-2023 i PUL 2024-2033 dla Nadleśnictwa wynikało, że zmienił się skład gatunkowy drzewostanów, co było spowodowane zmianami klimatycznymi. Zmalał procentowy udział takich drzew, jak np. sosna i jesion. Zaobserwowano też rozpad drzewostanów jesionowych.

(akta kontroli str. 1022, pliki 74, 78)

Wyjaśniając działania zmierzające do zachowania bioróżnorodności gatunkowej na terenie Nadleśnictwa oraz plany w zakresie wprowadzania nowych gatunków drzew zmierzające do jej zachowania, Nadleśniczy podał m.in., że na terenie Nadleśnictwa (na siedliskach niżowych, wyżynnych i górskich) występuje aż 27

⁵⁵ Dalej: DGLP.

gatunków drzew. Gatunkami dominującymi są w kolejności buk, jodła, sosna, dąb i modrzew. Inwentaryzacja lasu przeprowadzona podczas ostatniej rewizji urzędniowej wykazała, że w Nadleśnictwie zaszły zmiany w składach gatunkowych w kierunku zgodnym z występującymi siedliskami leśnymi oraz typem drzewostanu. Obecnie w porównaniu z poprzednią rewizją zwiększył się udział buka i jodły, zmalał udział sosny. Drzewostany niezgodne z typem drzewostanu zmniejszyły się z 25,6% w 2014 r. do 2,6% w 2024 r. Podczas wykonywania szacunków brakarskich służba terenowa pozostawiała do dalszej hodowli drzewa gatunków domieszkowych, takich jak: czereśnia, lipa, wiąz, jawor, brzoza i osika, co przyczyniało się do wzbogacenia składów gatunkowych drzewostanów. W odnowieniach sztucznych Nadleśnictwo wprowadzało 14 gatunków drzew. Poza głównymi gatunkami sadzone były w domieszce: brzoza, czereśnia, jabłoń, jawor, klon, lipa i wiąz. W ostatnim dziesięcioleciu w ramach programu restytucji cisa przywrócono ten gatunek na terenie Nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 1115, 1121-1122)

Na naradzie gospodarczej zorganizowanej w Nadleśnictwie 27 lutego 2024 r. zastępca nadleśniczego poinformował o możliwości wprowadzenia daglezi zielonej w odnowieniach lasu. Uczestnicy narady zostali poproszeni o zgłoszenie chęci wprowadzenia tego gatunku do Wydziału Zagospodarowania RDLP.

(akta kontroli str. 791-792)

W sprawie planów wprowadzenia drzew ww. gatunku do upraw leśnych Nadleśniczy wyjaśnił, że ze względu na brak w Nadleśnictwie drzewostanów lub źródeł nasion, z których można by wyhodować sadzonki daglezi zielonej, Nadleśnictwo dotychczas nie wprowadzało tego gatunku na sztucznych uprawach, choć jest to rozważane w krótkiej perspektywie czasowej. Leśniczowie zgłaszali zainteresowanie tym gatunkiem, wobec czego Nadleśnictwo podjęło działania w celu zakupu sadzonek w Regionalnej Dyrekcji LP w Katowicach, gdzie w szkółce leśnej w Nadleśnictwie Ustroń jest on hodowany.

(akta kontroli str. 1115, 1122)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

6. Nabywanie nieruchomości

Opis stanu
faktycznego

W sprawie działań Nadleśnictwa zmierzających do przejęcia w zarząd PGL LP gruntów przeznaczonych do zalesienia, a stanowiących własność SP. Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że pismem z 25 września 2021 r. RDLP zobowiązała Nadleśnictwo do wystąpienia do wojewody i starostów z wnioskami o przekazanie informacji o lasach i gruntach przeznaczonych do zalesienia, które znajdowały się do 1 stycznia 1992 r. w zasobach Państwowego Funduszu Ziemi⁵⁶, a nie zostały przekazane w zarząd PGL LP. Nadleśnictwo skierowało odnośne pisma do Wojewody Małopolskiego⁵⁷, starostów powiatów: tarnowskiego, bocheńskiego, brzeskiego i wielickiego. W odpowiedzi do Nadleśnictwa wpłynęło pismo ze Starostwa Powiatowego w Wieliczce z informacją, że nie odszukano danych o działkach spełniających ww. kryteria. Od Starostwa Bocheńskiego otrzymano wykaz gruntów będących własnością SP. Starostwo Brzeskie i Urząd Marszałkowski udostępniły wykazy działek będących własnością SP, nie przekazanych zgodnie z art. 74 ust. 3 uol w zarząd PGL LP. Liczba działek w tych wykazach wynosiła 137, a ich łączna powierzchnia 50,1335 ha.

⁵⁶ Dalej: PFZ.

⁵⁷ Dalej: Wojewoda.

Nadleśnictwo, po wykonanej kontroli tych działek, pismem z 26 listopada 2021 r. poinformowało RDLP o podjętych działaniach, a po weryfikacji działek wykazanych przez Starostwo Bocheńskie, Nadleśnictwo przekazało informację o chęci ich przejęcia. Starostwa Powiatowe w Bochni i Brzesku podjęły działania związane z przygotowaniem dokumentów, w wyniku czego Wojewoda przekazał w 2023 r. w zarząd Nadleśnictwa osiem działek. W 2024 r. została przekazana przez Wojewodę jedna działka w miejscowości Okocim. Łączna powierzchnia przejętych działek wyniosła 3,58 ha. W odniesieniu do innych działek Nadleśnictwo również podejmowało działania w sprawie ich przejęcia, lecz podczas dokładnej kontroli dokumentów przeprowadzonej przez Małopolski Urząd Wojewódzki wnioski o przekazanie dokumentów zostały rozpatrzone negatywnie i w 2024 r. Nadleśnictwo otrzymało 10 odmów dotyczących przekazania działek.

Pismem z 24 stycznia 2024 r. RDLP zobowiązała nadleśnictwa do rozpoznania możliwości przejęcia z zasobów SP gruntów leśnych, nieleśnych do zalesienia oraz nieleśnych możliwych do wykorzystania na potrzeby gospodarki leśnej. Nadleśnictwo wystąpiło do Starostwa Powiatowego w Brzesku o udostępnienie danych zgromadzonych w rejestrze publicznym dotyczącym gruntów lasów własności SP, co do których, z mocy art. 4 ust. 1 uol, przysługuje prawo zarządu PGL LP, a także lasów i gruntów przeznaczonych do zalesienia, które znajdowały się w zasobach byłego PFZ, do których z mocy art. 74 ust. 3 uol przysługuje prawo zarządu PGL LP. Starostwo Powiatowe w Brzesku przekazało pliki z materiałami dotyczącymi działek ewidencyjnych (grunty własności SP). Pozostałe dane dotyczące działek położonych na terenie powiatów bocheńskiego i tarnowskiego Nadleśnictwo otrzymało od Nadleśnictw Niepołomice i Gromnik, które były zobowiązane do ich uzyskania. Ponadto Nadleśnictwo wystąpiło do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa⁵⁸ o wskazanie i przekazanie w zarząd PGL LP gruntów, o których mowa w art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa⁵⁹. KOWR udzielił informacji, że nie posiada nieruchomości spełniających ww. kryteria na obszarze w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa. Na bazie pozyskanych od starostw danych ewidencyjnych, Nadleśnictwo dokonało analizy i sprawdzenia nieruchomości stanowiących lasy i grunty przeznaczone do zalesienia, w tym ich stan prawny, i dokonało sprawdzenia na gruncie, czy dana działka stanowi las lub grunt możliwy do wykorzystania na cele gospodarki leśnej. Kontrole te przeprowadził inżynier nadzoru, który sporządził z nich notatki służbowe. W kolejnym etapie Nadleśnictwo wystąpiło do Starostw Powiatowych w Bochni, Brzesku i Tarnowie z wnioskami o przekazanie w zarząd PGL LP 29 działek o łącznej powierzchni 55,1154 ha.

Starostwo Powiatowe w Tarnowie pismem z 10 lipca 2024 r. odstąpiło od przekazania PGL LP siedmiu działek o łącznej powierzchni 47,77 ha z podaniem przyczyn oraz przekazało protokolarnie 5 sierpnia 2024 r. jedną działkę o powierzchni 0,15 ha.

(akta kontroli str. 1116, 1123-1183)

Starostwo Powiatowe w Bochni pismem z 26 sierpnia 2024 r. przesłało do Nadleśnictwa 11 protokołów przekazania w zarząd PGL LP 15 działek leśnych o uregulowanym stanie prawnym o łącznej powierzchni 5,2302 ha. W tym samym dniu Starostwo Powiatowe w Brzesku przesłało protokół przekazania w zarząd PGL LP jednej działki o pow. 0,22 ha.

(akta kontroli str. 1292-1308)

⁵⁸ Dalej: KOWR.

⁵⁹ Dz.U. z 2024 r. poz. 589, ze zm.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo nabyło łącznie dziewięć nieruchomości o łącznej powierzchni 9,21 ha, z tego: dwie w 2022 r. (0,47 ha), pięć w 2023 r. (7,26 ha) i dwie w I połowie 2024 r. (1,48 ha).

(akta kontroli str. 864-865)

W sprawie celów, na jakie przeznaczane były przez Nadleśnictwo nabyte nieruchomości, oraz ograniczeń w ich nabywaniu Nadleśniczy wyjaśnił, że Nadleśnictwo w 2022 r. dokonało zakupu dwóch działek na terenie leśnictw Żegocina i Kamionna, które zostały przeznaczone na składy drewna. Działki te przylegają do dróg publicznych z istniejącym wyjazdem bezpośrednio na drogę o wymaganej nośności, a kompleksy leśne Chronów i Przylasek (bezpośrednio przylegające do zakupionych gruntów) nie posiadały wcześniej dostępu do drogi publicznej, którą mógłby odbywać się wywóz drewna. Aby móc prowadzić gospodarkę leśną, Nadleśnictwo do chwili zakupu było zmuszone dzierżawić grunty z przeznaczeniem na składy drewna. W latach 2023-2024 Nadleśnictwo zakupiło na cele prowadzenia gospodarki leśnej siedem działek, w tym dwie w ramach pierwokupu. Wszystkie stanowiły użytek leśny i zostały zakupione z przeznaczeniem prowadzenia na nich gospodarki leśnej.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, zidentyfikowano następujące ograniczenia w zakresie nabywania nieruchomości:

- nieuregulowany stan prawny nieruchomości planowanych do nabycia,
- brak miejscowego planu zagospodarowania w stosunku do działek niesklasyfikowanych jako las,
- mała powierzchnia działek proponowanych do zakupu i ich oddalenie od kompleksów leśnych, co w konsekwencji po zakupie skutkowałoby zwiększeniem długości granic z obcymi własnościami i utrudnieniem w prowadzeniu planowej gospodarki leśnej na tych działkach,
- w przypadku prawa pierwokupu: posadowienie budynków na działce, zbyt mały procent użytku leśnego w stosunku do całej działki, obecność odpadów komunalnych.

(akta kontroli str. 1184, 1187)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

7. Działania w celu ograniczania negatywnego wpływu antropopresji

Opis stanu
faktycznego

Nadleśnictwo wysłało 11 sierpnia 2023 r. do rad miast i gmin z obszaru swojego działania⁶⁰ pisma z prośbą o wyrażenie opinii do projektu lokalizacji lasów uznanych za ochronne na obszarze danej gminy, w związku z trwającymi pracami nad PUL 2024-2033.

(akta kontroli str. 30-153)

Na powyższe pisma, w terminie dwóch miesięcy od daty ich otrzymania, odpowiedziało siedem gmin, z których sześć pozytywnie zaopiniowało wniosek Nadleśnictwa⁶¹, a jedna wyraziła negatywną opinię⁶². Pozostałe gminy nie wyraziły opinii, co w świetle art. 16 ust. 2 uol zostało uznane za brak zastrzeżeń co do uznania ochronności lasów na ich terenie. W konsekwencji Nadleśnictwo

⁶⁰ Łącznie 16: Rada Miasta i Gminy Brzesko, Rada Gminy Żegocina, Rada Gminy Bochnia, Rada Gminy Miasta Bochnia, Rada Gminy Łapanów, Rada Miasta i Gminy Czchów, Rada Gminy Dębno, Rada Gminy Gnojnik, Rada Gminy Trzciana, Rada Miasta i Gminy Wojnicz, Rada Miasta i Gminy Zakliczyn, Rada Miasta i Gminy Nowy Wiśnicz, Rada Gminy Iwkowa, Rada Gminy Lipnica, Rada gminy Gdów oraz Rada Gminy Rzezawa.

⁶¹ Trzciana, Rzezawa, Czchów, Iwkowa, Brzesko i Gdów.

⁶² Lipnica Murowana.

przesłało 22 listopada 2023 r. do DGLP⁶³ wniosek o uznanie za ochronne lasów na swoim terenie o łącznej powierzchni 6 155,27 ha.

(akta kontroli str. 154-329)

Decyzją z 19 kwietnia 2024 r. Minister Klimatu i Środowiska uznał za ochronne lasy stanowiące własność SP pozostające w zarządzie PGL LP, położone w Nadleśnictwie, o wnioskowanej przez Nadleśnictwo powierzchni.

(akta kontroli str. 330-335)

W stosunku do PUL 2014-2023, w którym powierzchnia lasów ochronnych wynosiła 5 359 ha, oznaczało to wzrost o 796 ha, tj. o 14,95%.

(akta kontroli str. 1022, pliki 74, 78)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

8. Zabezpieczenie przeciwpożarowe

Opis stanu
faktycznego

W PUL 2014-2023 i PUL 2024-2033 zagrożenie pożarowe lasów Nadleśnictwa zostało ustalone na kategorię III, oznaczającą małe zagrożenie⁶⁴.

(akta kontroli str. 1020-1099)

W okresie objętym kontrolą na terenie Nadleśnictwa miały miejsce cztery pożary: dwa w 2020 r. o przeciętnej powierzchni 0,03 ha, jeden w 2023 r. o powierzchni 0,01 ha oraz jeden w 2024 r. o powierzchni 0,01 ha.

(akta kontroli str. 864, 1188, 1309)

W sprawie kosztów akcji gaśniczych Nadleśniczy wyjaśnił, że w trzech przypadkach prowadzone były one przez jednostki PSP i nie obciążały Nadleśnictwa, a w jednym przypadku pożar wygaś samoistnie.

(akta kontroli str. 1184, 1188)

Zgodnie z danymi z PUL 2014-2023 i PUL 2024-2033, w Nadleśnictwie sieć punktów czerpania wody do celów przeciwpożarowych stanowiły: zbiornik wodny w Leśnictwie Jodłówka, odkryty, betonowy, o pojemności 1 924 m³ z dojazdem drogą utwardzoną, dostępną przez cały rok, oraz zbiornik wodny w Leśnictwie Chrostowa, odkryty o powierzchni ok. 0,2 ha i pojemności 4 200 m³ z takim samym dojazdem. Obszar Nadleśnictwa poprzecinany był ponadto gęstą siecią rzek i potoków. Poza tym Nadleśnictwo posiadało osiem hydrantów, z których cztery zlokalizowane były w Bochni przy ul. Łany, a pozostałe przy szkółce leśnej w Leśnictwie Jodłówka. Pozostałe hydranty p.poż na terenie Nadleśnictwa należały do innych instytucji. Na terenie Leśnictwa Jodłówka utworzona została baza sprzętu przeciwpożarowego. Wyniki kontroli zabezpieczenia p.poż. Nadleśnictwa dokonywane corocznie przez właściwe miejscowo komendy PSP zostały przedstawione w pkt. 11 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 825 i 1020-1099)

Nadleśnictwo posiadało uaktualniany i uzgadniany corocznie i terminowo z właściwymi miejscowo komendami powiatowymi PSP dokument *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu dla Nadleśnictwa Brzesko*, zawierający elementy, o których mowa w załączniku nr 5 do Instrukcji OPL.

(akta kontroli str. 1020-1099)

⁶³ Za pośrednictwem Dyrektora RDLP.

⁶⁴ Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. z 2022 r. poz. 1065). Dalej: *rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej*.

Długość dojazdów pożarowych, w tym na gruntach Nadleśnictwa, wynosiła w każdym z badanych lat 15,45 km (10,9 km). Brak było dojazdów w złym stanie.
(akta kontroli str. 864)

Na dofinansowanie remontu dróg samorządowych w okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo wydatkowało łącznie 8 583,7 tys. zł z czego 150 tys. zł ze środków własnych i 8 433,7 tys. zł z Funduszu leśnego⁶⁵: w 2020 r. 60 tys. zł (w całości ze środków własnych), w 2022 r. 1 040 tys. zł (1 000 tys. zł z FL i 40 tys. zł ze środków własnych), a w 2023 r. 7 483,7 tys. zł (7 433,7 tys. zł z FL i 50 tys. zł. Ze środków własnych).

(akta kontroli str. 945)

Oględziny obiektów p.poż. Nadleśnictwa wykazały, że:

- 1) sztuczny zbiornik przeciwpożarowy w Leśnictwie Jodłówka zlokalizowany był na terenie Gospodarstwa Szkółkarsko-Nasiennego w Jodłówce; jego pojemność wynosiła ok. 2 000 m³; w zbiorniku znajdowała się woda; do zbiornika zapewniony był utwardzony dojazd dla pojazdów pożarniczych oraz możliwość czerpania wody z lustra wody z głębokości nie większej niż 4 m, mierząc od lustra wody do poziomu stanowiska czerpania wody; przy zbiorniku znajdowała się przepompownia; stanowisko czerpania wody miało szerokość co najmniej 4 m i długość co najmniej 12 m;
- 2) zbiornik przeciwpożarowy w Leśnictwie Chrostowa był zbiornikiem naturalnym, spiętrzoną zastawką, o pojemności ok. 4 300 m³; podczas oględzin poziom wody był wysoki; do zbiornika zapewniony był utwardzony dojazd dla pojazdów pożarniczych oraz możliwość czerpania wody z lustra wody z głębokości nie większej niż 4 m, mierząc od lustra wody do poziomu stanowiska czerpania wody; stanowisko czerpania wody miało szerokość co najmniej 3 m i długość co najmniej 5 m, a przestrzeń w tym miejscu była ograniczona ze względu na uwarunkowania terenowe;
- 3) baza sprzętu przeciwpożarowego zlokalizowana była na terenie Leśnictwa Jodłówka i wyposażona była w: szpadle i łopaty – 10 szt., tłumice – 10 szt., 10 hydronetek plecakowych o jednostkowej pojemności 17,5 l, tablice i kierunkowskazy „Do pożaru”, „Zakaz wstępu do lasu” i „Do punktu czerpania wody”, pług leśny do wyorywania pasów przeciwpożarowych – 1 szt. i pługofrezarkę – 1 szt.;
- 4) stan dojazdów pożarowych na terenie Leśnictwa Jodłówka, jak i dróg leśnych wykorzystywanych jako drogi pożarowe na terenie tego leśnictwa oraz na terenie leśnictw Chrostowa i Okocim, poddanych oględzinom, był co najmniej dobry lub bardzo dobry; dojazdy pożarowe były oznakowane; drogi te posiadały równą utwardzaną nawierzchnię i mijanki; nie stwierdzono uszkodzeń nawierzchni ani innych przeszkód, które utrudniałyby lub uniemożliwiały przejazd; drogami tymi podczas oględzin pokonano trasę o łącznej długości ok. 20 km.

(akta kontroli str. 1017-1019)

Stan podanych oględzinom zbiorników wodnych, dojazdów pożarowych oraz dróg leśnych pełniących funkcję dojazdów pożarowych spełniał tym samym wymagania określone w § 39 ust. 2 pkt 3, ust. 4 pkt 2 i ust. 6-8 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów.

Z map docelowej sieci drogowej w skali 1:10 000 dla Leśnictw Jodłówka, Kopaliny i Chrostowa, na obszarze których znajdowały się największe kompleksy leśne Nadleśnictwa wynikało, że spełniony został warunek maksymalnej odległości

ciwpożarowej.

po między dowolnym punktem położonym w lesie a najbliższą drogą publiczną, nie przekraczającej 1 500 m, o którym mowa w § 8 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej.

(akta kontroli str. 1016)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

9. Działania w zakresie łagodzenia skutków zjawisk ekstremalnych

Opis stanu
faktycznego

W 2021 r. Nadleśnictwo zrealizowało w ramach projektu MRG zabezpieczenie przeciwoerozyjne dróg leśnych w leśnictwach Żegocina, Kamionna i Melsztyn, na które otrzymało z RDLP w 2022 r. dofinansowanie na łączną kwotę 344,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 1311-1368)

Leśniczowie leśnictw wchodzących w skład Nadleśnictwa, w odpowiedzi na polecenie przesłane drogą e-mail przez sekretarza Nadleśnictwa dotyczące składania wniosków w ramach projektów kompleksowej adaptacji lasów do zmian klimatu na terenach nizinnych (Mała Retencja Nizinna 3) i górskich (MRG3) w kolejnej perspektywie finansowej UE, przesłali 7 lutego 2022 r. propozycje działań retencyjnych. Na podstawie tych danych Nadleśnictwo sporządziło listę 21 obiektów do realizacji w latach 2024-2027, w tym: budowy jednego zbiornika retencyjnego, jednej przebudowy mostu, trzech wzmocnień typu kaszycowego, budowy lub przebudowy pięciu brodów, budowy lub przebudowy czterech przepustów, budowy sześciu dyłowanek oraz umocnienia brzegu.

(akta kontroli str. 826-856)

W zatwierdzonym planie nakładów na środki trwałe Nadleśnictwa na lata 2024-2028 na realizację powyższych projektów zaplanowane zostały następujące kwoty: w 2024 r. – 17,82 tys. zł, 2025 r. – 1 105,3 tys. zł, 2026 r. – 514,8 tys. zł, 2027 r. – 1 772,4 tys. zł i 2028 r. – 1 557,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 857-863)

W okresie objętym kontrolą, w trybie przewidzianym w art. 54 uol, Nadleśnictwo otrzymało następujące dotacje:

- w 2019 r. – 2 tys. zł na sporządzenie planów zalesienia,
- w 2020 r. – 1,5 tys. zł na sporządzenie planów przebudowy gatunkowej drzewostanu przez dolesienie luk i czyszczenie późne,
- w 2021 r. – 0,75 tys. zł na cel jak w 2020 r.,
- w 2023 r. – 1,5 tys. zł na cel jak w 2019 r.

Ponadto na 2024 r. została zaplanowana do wykorzystania z dotacji kwota 0,5 tys. zł na sporządzenie planów zalesienia dla właścicieli prywatnych gruntów w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027.

(akta kontroli str. 1189, 1209-1244)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

10. Wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej

Opis stanu
faktycznego

Analiza 34 notek inżyniera nadzoru z kontroli wyznaczenia cięć na 107 powierzchniach, sporządzonych w okresie od 17 kwietnia 2023 r. do 5 lutego 2024 r., wykazała, że obecność drzew dziuplastych została stwierdzona na 54 wydzieleniach.

(akta kontroli str. 952-1015)

W wyniku oględzin w wydzieleniach leśnych: 44b, 96d, 96f, 269a i 315c, przeprowadzonych pod kątem realizacji przez Nadleśnictwo postanowień zawartych w § 3 rozporządzenia w sprawie dobrej praktyki w związku z § 2 ust. 1 pkt 4 lit. a tego rozporządzenia, stwierdzono że wszystkie drzewa dziuplaste, zidentyfikowane na terenie ww. wydzieleni i uwzględnione w notatkach inżyniera nadzoru, zostały wprowadzone do systemu *mLas Inżynier*, co umożliwiło odnalezienie ich lokalizacji za pomocą odbiornika GPS LT700H i stwierdzenie, że zostały one pozostawione na ww. powierzchniach.

(akta kontroli str. 1100)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

11. Wykonywanie zaleceń z kontroli

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą do Nadleśnictwa wpłynęła jedna skarga związana z zakresem kontroli NIK, z 10 listopada 2022 r., dotycząca zniszczenia fragmentu szlaku turystycznego *poprzez wycinkę drzew prowadzoną przez Nadleśnictwo Brzesko*. Po wykonaniu przez inżyniera nadzoru lustracji terenowej we wskazanej przez skarżącego lokalizacji, udokumentowanej notatką z 30 listopada 2022 r., Nadleśnictwo udzieliło skarżącemu odpowiedzi 5 grudnia 2022 r., tj. w terminie określonym w art. 237 §1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁶⁶, opisując stan faktyczny i wskazując pośrednio na niezasadność skargi.

(akta kontroli str. 24-29 i 1106-1113)

Według wpisów w książce kontroli Nadleśnictwa, w okresie objętym kontrolą było ono poddane 23 kontrolom, w tym związanym z tematem kontroli NIK, takimi jak: w lipcu 2019 r. – kontrola okresowa przeprowadzona przez Inspekcję LP, w maju 2020 r. – kontrola przestrzegania przepisów p.poż przeprowadzona przez Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Bochni, w marcu 2020 r. – kontrola przestrzegania przepisów i decyzji administracyjnych w zakresie ochrony środowiska przeprowadzona przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, w maju 2021 r. – kontrola 19 pozycji zrębowych pod kątem przestrzegania zarządzenia nr 27 Dyrektora RDLP z 3 listopada 2020 r. oraz w czerwcu 2024 r. – kontrola prawidłowości i aktualności zapisów w BIP przeprowadzona przez RDLP.

(akta kontroli str. 778-788)

W protokole kontroli dotyczącej okresu od 2009 r. do 22 lipca 2019 r., przeprowadzonej przez Inspekcję LP w zakresie objętym niniejszą kontrolą NIK, stwierdzono m.in.:

- niedokonywanie przez Nadleśnictwo corocznych kontroli stanu technicznego elementów budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne dla dróg o numerach inwentarzowych 220/549 (droga leśna, dojazd pożarowy) i 220/549 (droga leśna),
- realizację etatu cięć grubizny netto użytków rębnych po 5 latach obowiązywania PUL 2014-2023 w 52,08% założeń na okres 10 lat,
- realizację powierzchniową cięć w użytkowaniu przedrębnym po 5 latach obowiązywania PUL 2014-2023 w 51,91% założeń na okres 10 lat,
- realizację powierzchniową wykonania trzebieży wczesnych po 5 latach obowiązywania PUL 2014-2023 w 53,47% założeń na okres 10 lat,
- realizację powierzchniową wykonania trzebieży późnych po 5 latach obowiązywania PUL 2014-2023 w 48,37% założeń na okres 10 lat,

⁶⁶ Dz.U. z 2024 r. poz. 572.

- z zakresu wykorzystania powierzchni do odnowień wybrano do kontroli wszystkie powierzchnie do odnowień w leśnictwach Jodłówka i Chrostowa, stwierdzając we wszystkich przypadkach zachowanie ustawowego terminu odnowienia lasu,
- w zakresie oceny terenowej uznawania odnowień naturalnych stwierdzono brak istotnych uchybień,
- w zakresie kontroli czyszczeń wczesnych na powierzchni 47,97 ha stwierdzono prawidłowość wykonania tego zabiegu na 44,23 ha, a ocena dla pozostałej powierzchni została obniżona ze względu na pozostawienie w bukowych uprawach naturalnych sztuk z porażeniem przez raka gruzelkowego, jednocześnie wskazując na prawidłowy termin wykonania tego zabiegu na całości powierzchni,
- w zakresie kontroli czyszczeń późnych na powierzchni 98,09 ha stwierdzono prawidłowość wykonania tego zabiegu na 90,4 ha, a ocena dla pozostałej powierzchni została obniżona ze względu na pozostawienie w bukowych uprawach naturalnych sztuk z porażeniem przez raka gruzelkowego lub zbyt słabej intensywności zabiegu, jednocześnie wskazując na prawidłowy termin jego wykonania na całości powierzchni,
- ogólna jakość hodowlana młodników na łącznej powierzchni 88,97 ha została oceniona jako bardzo dobra,
- wykonanie trzebieży wczesnych na kontrolnych pozycjach o łącznej powierzchni 73,05 ha oceniono jako prawidłowe, natomiast wykonanie trzebieży późnych na łącznej powierzchni 146,87 ha zostało ocenione jako prawidłowe na pow. 129,62 ha, a na pozostałej powierzchni jako dostateczne, z uwagi na zbyt dużą intensywność zabiegu,
- jako prawidłowe zostało ocenione wykonanie rębni złożonych na całej kontrolowanej powierzchni 277,59 ha,
- rozpatrywanie przez Nadleśnictwo wpływających skarg⁶⁷ ocenione zostało jako terminowe.

(akta kontroli str. 403-591)

W wystąpieniu pokontrolnym z opisanej wyżej kontroli z 5 marca 2020 r. zawarto m.in.: bardzo dobre oceny w zakresie organizacji Nadleśnictwa, urządzania lasu, hodowli lasu oraz ochrony lasu, natomiast w dziale *infrastruktura* sformułowana została ocena dostateczna. Zalecenia pokontrolne w zakresie infrastruktury dotyczyły m.in. przeprowadzania corocznych kontroli stanu technicznego dróg leśnych przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia budowlane oraz podejmowanie decyzji o wykonaniu oraz planowaniu remontów na podstawie zaleceń wynikających z protokołów przeglądu stanu technicznego obiektów budowlanych oraz analizy potrzeb i opłacalności. Z zakresu hodowli lasu nadleśniczy został zobowiązany m.in. do wykonywania zabiegów czyszczeń wczesnych i późnych zgodnie z Zasadami Hodowli Lasu oraz przestrzegania uregulowań dotyczących uznawania i ewidencjonowania upraw pochodzenia naturalnego. Zawnioskowano o podjęcie skutecznych działań zmierzających do eliminacji istotnych szkód od zwierzyny w uprawach.

(akta kontroli str. 593-613)

W odpowiedzi na wyszczególnione wyżej uwagi i wnioski zawarte w wystąpieniu pokontrolnym Nadleśniczy w piśmie z 11 marca 2020 r. poinformował m.in. o:

- zarządzeniu przeglądu podstawowego stanu technicznego dróg leśnych będących w zarządzie Nadleśnictwa, wraz z założeniem i wpisaniem do ksiąg obiektu budowlanego (książki drogi) przez osobę uprawnioną,

⁶⁷ Kontroli poddano dziewięć skarg z lat 2014-2019.

- zobowiązaniu pracowników merytorycznych do przeprowadzania analiz potrzeb i opłacalności planowanych do remontu obiektów budowlanych, będących w zarządzie Nadleśnictwa,
 - w zakresie prowadzenia zabiegów czyszczeń wczesnych i późnych – o planowanym zorganizowaniu narady terenowej mającej na celu przeprowadzenie szkolenia w zakresie zasad i sposobów prawidłowego wykonywania tych zabiegów, ze szczególnym uwzględnieniem usuwania drzewek porażonych rakiem gruzelkowatym oraz intensywności zabiegu w młodnikach jodłowych, a także o korekcie ewidencji uznanych odnowień naturalnych w SILP,
 - w zakresie ochrony lasu przed szkodami od zwierzyny – wynikają one ze zbyt liczego występowania łosia objętego ochroną całoroczną oraz o działaniach zmierzających do zwiększenia odstrzału zwierzyny łownej przez koła łowieckie, w przypadku jej powtórnego pojawienia się w zwiększonej ilości.
- (akta kontroli str. 614-625)

W protokołach ustaleń z czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzonych 28 maja 2020 r. przez KP PSP w Bochni⁶⁸, obejmujących przestrzeganie przepisów p.poż. oraz rozpoznanie możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony p.poż., w tym m.in. ocenę punktów czerpania wody i dróg dojazdowych do tych punktów, utrzymanie dróg leśnych wykorzystywanych jako dojazdy pożarowe, ruchomą i stacjonarną obserwację terenu, stan i wyposażenie bazy sprzętu p.poż. wg kategorii lasu, wyposażenie w tablice informacyjne i ostrzegawcze, stan łączności oraz praktyczne sprawdzenie przejezdności dojazdów pożarowych i wykonanie prób zasysania wody ze zbiorników na terenie leśnictw Chrostowa i Jodłówka, nie stwierdzono nieprawidłowości. Podobny zakres kontroli i ustaleń zawarto w protokołach kontroli przeprowadzonych: 28 maja 2020 r. przez KP PSP w Brzesku w leśnictwach Okocim, Melsztyn i Jodłówka, 8 września 2021 r. przez KP PSP w Bochni w leśnictwach Kopaliny, Chrostowa, Żegocina, Kamionna i Jodłówka, 9 września 2021 r. przez KP PSP w Brzesku w leśnictwach Okocim, Melsztyn i Jodłówka, 3 listopada 2022 r. przez KP PSP w Brzesku w leśnictwie Okocim, 29 listopada 2022 r. przez KP PSP w Bochni w leśnictwach Jodłówka, Chrostowa, Żegocina, Kopaliny i Kamionna, 17 października 2023 r. przez KP PSP w Bochni w leśnictwach Żegocina, Kopaliny, Kamionna, Jodłówka i Chrostowa, 7 czerwca 2023 r. przez KP PSP w Brzesku w leśnictwach Melsztyn, Okocim i Jodłówka, 18 czerwca 2024 r. przez KP PSP w Brzesku w leśnictwach Okocim, Melsztyn oraz 18 czerwca 2024 r. przez KP PSP w Bochni w leśnictwach Chrostowa, Kamionna, Jodłówka, Żegocina i Kopaliny.

(akta kontroli str. 646-682 i 1020-1099)

W protokole kontroli z 1 marca 2021 r. przeprowadzonej przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Krakowie Delegatura w Tarnowie w zakresie pozyskania i sprzedaży drewna ustalono, że stosowany przez Nadleśnictwo System Zasad Należytej Staranności zawiera wszystkie wymagane elementy, jest stosowany do każdego rodzaju drewna i jest przez nie regularnie oceniany na podstawie opracowanych procedur. Nie stwierdzono naruszeń ani wykroczeń.

(akta kontroli str. 646-653)

W protokole z kontroli problemowej z 10 maja 2024 r. dotyczącej prawidłowości opracowywania przez Nadleśnictwo i aktualizowania zapisów BIP, przeprowadzonej przez RDLP, nie zgłoszono uwag co do umieszczenia w tym zasobie przez Nadleśnictwo informacji dotyczącej PUL.

(akta kontroli str. 626-642)

⁶⁸ Protokoły kontroli w leśnictwach: Chrostowa, Jodłówka, Kamionna, Kopaliny i Żegocina.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Opis stanu
faktycznego

Na stronie BIP Nadleśnictwa⁶⁹ zamieszczona została m.in. karta informacyjna, PUL 2024-2033 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko dla PUL 2024-2033, w formie zgodnej z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 września 2020 r. w sprawie wzoru oraz zawartości i układu publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie.

(akta kontroli str. 399-402)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie oczekuje odpowiedzi na niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Kraków, 9 października 2024 r.

Kontroler

Barbara Antkiewicz
doradca ekonomiczny

/podpisano elektronicznie/

p.o. Dyrektor Delegatury
Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie

z up.

Mariusz Gorczyca
p.o. Wicedyrektor

/podpisano elektronicznie/

⁶⁹ <https://www.gov.pl/web/nadlesnictwo-brzesko/wykaz-dokumentow-zawierajacych-informacje-o-srodowisku> [dostęp: 4 lipca 2024 r.].